

Микола Обушний

Українознавці Київського університету у розвитку вітчизняної соціогуманітаристики

У статті аналізується внесок українознавців Київського національного університету імені Тараса Шевченка в розвиток вітчизняної соціогуманітаристики за 10 років діяльності Центру українознавства.

The scientific contribution of the Taras Shevchenko Kyiv National university's ukrainologists (Ukrainian Studies' researchers) to the development of the Ukrainian socio-humanities during ten-year activity of the Center of Ukrainian Studies is analyzed in the article.

У серпні 2010 року виповнюється 10 років з дня створення Центру українознавства Київського університету імені Тараса Шевченка (а з березня 2007 р. – філософського факультету). Цей ювілей співпадає з 20-річчям інституціоналізації українознавства у Київському університеті.

Організаційні підвалини інституціоналізації українознавства були закладені 20 років тому, в жовтні 1990 року, загальними зборами засновників – представників різних факультетів університету, на яких була створена Асоціація «Інститут українознавства». На цих же зборах була обрана Координаційна рада та Правління Інституту. Головою ради Інституту було обрано проф. П. П. Кононенка.

4 листопада 1991 р. Вчена рада Київського університету ухвалила: створити Інститут українознавства при Київському університеті. Активну участь у його створенні взяв і нинішній ректор Л. В. Губерський.

24 січня 1992 р. Міністерство освіти України видало наказ про початок діяльності Інституту як самостійного навчально-наукового підрозділу з першого кварталу 1992 р.

У 1992 р. Комісія з питань народної освіти та науки Верховної Ради України на двох своїх засіданнях розглянула роботу Інституту і підтримала не тільки саме створення Інституту українознавства, але і звернулась до керівництва Міносвіти України та ректорату університету надати Інституту необхідну допомогу. Комісія зробила висновок, що Інститут українознавства має стати центром по координації наукових сил, які займаються українознавчими дослідженнями як в нашій державі, так і за рубежом.

У 1992 році в Інституті були створені організаційні структури, науково-навчальні відділи.

З позиції сьогодення можна стверджувати, що створені в Інституті українознавства науково-навчальні відділи передбачали найповніше дослідження українознавчих проблем, що постали перед українцями і, насамперед, у формуванні та збереженні їхньої духовності та культури. Це, власне, і стало основою розробки концепції діяльності Інституту, яка і сьогодні реалізується українознавцями як в Україні, так і поза її межами.

З самого початку роботи Інституту українознавства чільне місце у подальшій розробці концепції відводилося українознавчим науковим конференціям. Так, на початковому етапі, коли потрібно було зосередити увагу українознавців і всіх, кому небайдужі українознавчі проблеми, конференції присвячувались обговоренню «Ролі вищих навчальних закладів (інституцій) у розвитку українознавства» (15–17 жовтня 1992 р.), «Ролі Українознавства в розбудові держави» (14–16 жовтня 1993 р.). У привітанні учасникам першої Міжнародної науково-практичної конференції Л. Кравчук підкреслив, що впровадження «...українознавства як політики і філософії нашої молодогої держави в систему освіти, науки, культури, мистецтва, родинного виховання буде сприяти дальшому поступу у творенні українського суспільства на засадах правди, добра і справедливості» [2, с. 45].

У подальшому, коли українознавство вибудувалося у наукову систему, стало навчальною дисципліною, дві Міжнародні конференції Інституту присвячувалися теоретико-методоло-

гічним та організаційним проблемам українознавства, наступні 5 конференцій, що були проведені Інститутом з 1995 по 1999 рр. було присвячено дослідженню витоків України та українства, починаючи з найдавніших часів до сьогодення.

З самого початку створення Інституту українознавства його співробітники активно займалися пошуками впровадження наукових досліджень в освітній процес. Одним із перших випробувальних «полігонів» став Національний гуманітарний ліцей. У ньому українознавці здійснювали апробацію і впровадження своїх наукових досягнень, зокрема, концепції «Школа-родина» в освітню практику ліцею.

У лютому 1997 року Президія Вищої атестаційної комісії України, розглянувши та обговоривши клопотання наукових установ та організацій, ввела до «Переліку спеціальностей наукових працівників» спеціальність 09.00.12 «Українознавство», передбачивши присудження наукових ступенів з філософських, філологічних, історичних та педагогічних наук.

На виконання Рішення колегії Міністерства освіти України № 14/4–8 від 27.12.95 р. «Про концептуальні засади гуманітарної освіти в Україні» в установах і закладах освіти (з 1 по 11 класи) м. Києва було введено вивчення інтегративного курсу «Українознавство». У жовтні 1997 року Головне управління освіти м. Києва видало наказ № 201 «Про організацію навчання педагогічних працівників м. Києва для одержання другої вищої освіти за спеціальністю «викладач українознавства». Навчання педагогічних працівників було доручено Інституту українознавства університету.

Комплекс організаційних та науково-навчальних закладів, що були проведені у 90-х роках ХХ ст. Інститутом українознавства Київського національного університету імені Тараса Шевченка створили необхідні умови для розвитку українознавчої науки та навчальної дисципліни, «...збагатило науковий і освітній простір, підготувало плідний ґрунт для введення українознавства до базового змісту освіти, піднесення патріотичного виховання громадян України» [1, с. 56].

Інститутом було встановлено творчі зв'язки з українознавчими центрами та вченими й педагогами багатьох країн світу, в яких мешкають українці або де були створені українознавчі Центри.

Здавалося, що українознавство переборолو ті труднощі, з якими воно зіткнулось на початку

свого становлення, коли перманентно перемагав один із двох підходів: або той, що розглядав предметом українознавства Україну, світове українство, або інший, який зводив українознавство «...до його елементів: фольклору, етнографії, філології, географії, природознавства і т. ін.» [2, с. 43].

Проте дискусії щодо визначення предмета українознавства, рівно як і з'ясування інших українознавчих проблем продовжувалися і на рубежі ХХ ст. Такі дискусії свідчили про надлишкове накопичення «критичної маси» в певній організаційній структурі (у нашому випадку – в Інституті українознавства).

Масштаби діяльності Інституту українознавства в кінці ХХ ст. вочевидь свідчили про те, що як науково-навчальна установа, Інститут українознавства об'єктивно потребував виходу за управлінські межі університету, це, з одного боку, а, з іншого, диктували необхідність створення нового загальнодержавного управлінського органу, головним призначенням якого була б координація українознавчих досліджень, розробка й впровадження новітніх технологій навчання та підготовка фахівців з українознавства.

З метою реалізації цієї мети Кабінет Міністрів України прийняв постанову № 1003 від 21 червня 2000 р., у якій утворив у м. Києві Науково-дослідний інститут українознавства на базі Інституту українознавства Київського національного університету імені Тараса Шевченка, що ліквідується.

У свою чергу адміністрація університету на цій же базі у серпні 2000 р. утворює самостійний підрозділ у складі науково-дослідної частини (НДЧ) – Центр українознавства Київського університету. Керівником Центру було призначено проф. Сергійчука В. І. З 15.03.2007 р. Центр українознавства введено в організаційне підпорядкування філософського факультету. Директором Центру призначено проф. Обушного М. І.

При чому перепорядкування Центру не передбачало внесення будь-яких змін у внутрішньоорганізаційну його структуру.

Дослідження, які проводяться науковими співробітниками Центру, здійснюються в межах загальноуніверситетських Комплексних наукових програм «Наукові проблеми державотворення України» (2001–2005) та «Наукові проблеми сталого державного розвитку України» (2006–2010) (керівник акад. Л. В. Губерський).

У межах першої теми Центр українознавства у 2001–2005 рр. виконував самостійну науко-

во-дослідну тему: «Дослідження проблем українознавства в системі загальносвітових тенденцій розвитку націєтворчих концепцій» (ТЗНДР № 2000БФ–0–10) (керівник проф. Сергійчук В. І.), а у межах другої 2006–2010 рр. «Дослідження соціокультурних перетворень в історичному досвіді та сьогоденні української спільноти» (№ 06БФ–034–01) (керівник проф. Обушний М. І.).

Науково-дослідницькі теми, що виконувалися співробітниками Центру українознавства сутнісно між собою взаємопов'язані. І у цьому контексті їх виконання є вагомим внеском у дослідження загальноуніверситетських Комплексних наукових програм, у яких однією із визначальних і вкрай нагальних проблем є дослідження українства як загальноцивілізаційного феномена, закономірностей та особливостей його формування і розвитку як в Україні, так і поза її межами. «Українство як загальноцивілізаційний феномен», – визначено у навчальному посібнику «Українознавство», який підготував колектив Центру українознавства філософського факультету, – це збірне поняття, що охоплює і етнічних, і політичних українців, а також представників української діаспори.

Системоутворюючим фактором буття українства як великої соціальної групи є українськість у її етнічній, культурно-мистецькій, громадсько-політичній та інших формах» [3, с. 18].

Українці – титульна нація, самоназва (етнонім) якої походить від давнього топоніма «Україна». Багато етнічних українців, (за деякими відомостями 20 млн.), які мешкають поза межами України, сприяли як в минулому, так і сьогодні відродженню та побудові української держави. Тому при дослідженні загальноуніверситетських Комплексних програм неможливо абстрагуватися від наукового «себезнавства», тобто дослідження минулого, сучасного і майбутнього українства.

Українознавство як інтегративна система знань про українство покликано вивчати різноманітні аспекти його національного буття – державно-політичні, філософські, світоглядні, культурно-історичні, соціально-психологічні, етнополітичні, культурно-освітні, геополітичні тощо.

Тому і проблематика дослідження означених вище наукових тем, над якими працює колектив Центру, достатньо широка. Вона включає розробку: теоретико-методологічних засад українознавства; перспективних проблем націє-, державо- та культуротворення; філософсько-світоглядних трансформацій українського

соціуму; освітніх аспектів самозбереження та розвитку українства тощо. Чільне місце в діяльності співробітників Центру посідає впровадження наукових розробок в практику життя українства як в Україні, так і поза її межами, зокрема, в розвиток освіти, організації та проведення стажування фахівців з українознавства, при підготовці та атестації науково-педагогічних кадрів з українознавства, при наданні організаційної наукової та навчально-методичної допомоги відповідним інституціям, що працюють в сфері українознавства тощо.

Науковий доробок співробітників Центру українознавства можна проаналізувати на основі підсумкових звітів дослідницьких груп. Так одна із них (керівник д. істор. наук Піскун В. М.), виконуючи тему ТЗНДР № 2000 БФ–0–10 досліджувала теоретико-методологічні та культурологічні засади українознавства в системі сучасних тенденцій націєтворення. До основних своїх здобутків віднесла наступні: «визначено теоретичну базу українознавства, його методологію й практику впровадження в освітній процес на декількох рівнях (1-й освіта українського зарубіжжя (шкільна); 2-й – вища освіта в Україні (природничий цикл навчання); узагальнено наукові концепції націоналізму як ідеології і практики буття в історичному та історіософському контексті; узагальнено сутність поняття «національна ідея» на 2-х рівнях: філософському та практично-буттєвому; визначено основні напрями української перспективи у різних вимірах: буттєвому, соціокультурному, громадянському».

Співробітники цієї дослідницької групи в темі № 06БФ–034–01 розробляють теоретико-методологічні проблеми генези етно- та культурозбереження, виходять із того, що одержані наукові підсумки їх роботи полягають у тому, що вони виявили специфіку: формування українських поведінкових типів та вплив історичної пам'яті на способи поведінки людини; особового і гуртового у культурній практиці українців, особливості розгортання космогонійної побудови українського образу світу та ширення образу України у світовому просторі тощо. Науковою групою було розроблено концепцію української освіти в зарубіжжі та методичні посібники для недільних шкіл українського зарубіжжя; досліджено й узагальнено причини Голодомору 1932–1933 рр.; особливості національно-визвольного руху українців у ХХ ст., українську політичну еміграцію у міжвоєнний період; узагальнено здобутки української еміграції у галузі українознавчих досліджень; узагальнено роль

постаті в історії розвитку наукового шкільництва; проаналізовано питання державної мовної політики та внесено пропозиції з покращення мовного становища у суспільному просторі України; мову як головний чинник національного самовизначення та засади українського культуротворення.

Наукові співробітники Центру українознавства іншої дослідницької групи (керівник канд. філос. наук Грабовська І. М.) при виконанні теми ТЗ НДР № 2000БФ–0–10 спрямували свої зусилля на розробку універсальної і фактично нерозробленої теми: дослідження філософії українського буття спочатку під керівництвом проф. Крисаченка В. С., а в подальшому – під керівництвом ст. наук. співроб. Грабовської І. М.

При виконанні наступної теми № 06БФ–034–01 співробітники цієї ж дослідницької групи аналізують філософсько-світоглядну проблематику трансформацій українського соціуму. Чільне місце при дослідженні філософсько-світоглядних проблем співробітники групи відводять методологічним засадам дослідження українського соціуму, виявленню його особливостей в умовах трансформацій.

Ці дослідження проводяться з урахуванням загальних викликів доби модерну та постмодерну – глобалізації, модернізації, геополітичних трансформацій, з одного боку, а з іншого, проблемних питань, що гальмують трансформаційні зміни в Україні – подолання колоніальної та тоталітарної спадщини, постгеноцидного синдрому, демографічного спаду, переходу до постіндустріального суспільства тощо.

Наукові виконавці дослідницької групи під керівництвом ст. наук. співроб. Грабовської І. М. акцентують увагу «на трьох головних проблемах трансформації: модернізації як процесу перетворення традиційного суспільства на індустріальне, що охоплює не тільки соціально-економічну, але і соціокультурну, політичну, світоглядно-ідеологічну та інформаційно-комунікативну сфери; трансформаційної ролі змін геополітичного положення України» тощо.

Однією із визначальних методологічних засад, якою керуються співробітники групи в своїх дослідженнях є врахування того, що в історії України важливу роль відігравали зміни геополітичного простору, які сприяли тому, що провідні трансформації відбувалися не з ініціативи самих українців, а внаслідок перемоги більш агресивного, дипломатично активного та могутнього у військовому відношенні сусіда. І нині відсутність надання переваги у соціумі одній із

трьох геополітичних орієнтацій – європейської, євразійської, регіональної – створює невизначеність у подальших трансформаціях українського соціуму. Остання проблема – перспективи, можливих сценаріїв таких трансформацій – вимагає окремого обговорення. Досліджено і такий аспект трансформаційних процесів українського соціуму як ґенеза українознавчих досліджень, адже поява та удосконалення українознавчих студій тісно переплетені із процесом самоідентифікації українців.

Тому українознавство як цілісна інтегративна системи знань може і повинно відіграти в процесі становлення українського суспільства провідну роль. За таких умов українознавчі дослідження стають не лише фактом сучасної української дійсності, а й значним націєтворчим чинником.

Співробітники групи виходять із того, що історію будь-якого соціуму можна розглядати як низку великих і малих мобілізаційних хвиль, що виникали у відповідь на внутрішні та зовнішні виклики. Історично мобілізація відбувається в окремі критичні, біфуркаційні епохи. І саме такі епохи мають вплив на формування не тільки історичної пам'яті спільнот, але і створюють основу для цивілізаційного поступу. Тому кожен народ є продуктом не стільки пасивної комунікації осіб, що мають спільну мову, символи та цінності, скільки активної самоорганізаційної (мобілізаційної) діяльності, зусиль, відповідей на історичні виклики. Саме завдяки їй спільнота згуртовується. Одним із різновидів такої мобілізації при переході до сучасного суспільства є мобілізація етносів в нації.

В своїх дослідженнях співробітники групи багато уваги приділяли процесу формування паритетної демократії в Україні як прояву трансформаційних процесів в сучасному українському соціумі. Зокрема, визначається сутність паритетної демократії та її місце у структурі сучасного демократичного суспільства, основних його концепцій, специфіці філософсько-світоглядних засад дослідження паритетної демократії в Україні тощо.

Науковці Центру українознавства дослідницької групи під керівництвом канд. психол. наук Воропаєвої Т. С. в межах дослідницьких тем ТЗ НДР № 2000–БФ0–10 та № 06БФ–034–01 займалися комплексним дослідженням проблем етногенезу та етнічної історії українського народу; етнічних та етнодемографічних процесів на теренах України у IX–XVI століттях; питань походження та ранньої історії носіїв індо-

європейських мов; антропологічних особливостей українського народу; стилів української словесності; проблеми зародження і розвитку билинного епосу; історії дипломатії від давнини до нового часу і дипломатії Київської Русі та Галицько-Волинської держави; особливостей українських націєтворчих процесів, базових цінностей та згуртувальних практик українців; трансформації національної ідентичності громадян України; специфіки української ментальності й національного характеру українського народу; характерних рис українців і росіян та ментальної специфіки представників східної і західної української діаспори. Вивчалось також християнство в контексті етнічних та державотворчих процесів в Україні; культурно-свідомісні пріоритети в діяльності української церковної еліти XVII–XVIII ст., роль вищого духовенства як важливої верстви українського соціуму, яке складало на ті часи провідну, найосвіченішу верству українського народу. Досліджувалась роль особистості в українській історії; роль духівництва в контексті етносоціальних та етнополітичних процесів в Україні в XIX–XX ст. (окрема увага приділялася висвітленню діяльності митрополитів Василя Липківського, Андрея Шептицького та священника Августина Волошина, сучасному становищу Православної церкви в Україні). Вивчались можливості української образотворчої спадщини як системоутворюючого духовно-світоглядного чинника в системі національного виховання та українське образотворче мистецтво як засіб національного виховання особистості.

Співробітники групи разом із співробітниками інших груп Центру українознавства продовжили роботу над розробкою теоретико-методологічних засад українознавства як сучасної інтегративної науки, вдосконалюючи і упорядковуючи категоріальний апарат сучасного українознавства. Зокрема, була розроблена структура предметного поля українознавства, основними структурними компонентами якого є: українськість, українська людина, українці, Україна (як територія, країна і держава), український соціум, природа України (як еко-географічна реальність), українська культура (як етноісторична реальність), українство як загальноцивілізаційний феномен та український світ з його 20-ма вимірами. Було запропоновано також новий концептуальний підхід в українознавстві, який уможливує застосування всіх способів наукової інтеграції: а) горизонтальної (між спеціальними галузями та напрямками українознав-

ства), б) вертикальної (між дослідницькими рівнями українознавчої науки, які репрезентують різні рівні узагальнення та інтерпретації наукового матеріалу), в) діагональної (між різними науковими школами, концептуальними підходами, а також між природничою та соціогуманітарною парадигмами в українознавстві). В рамках предметного поля українознавства досліджувались світогляд, етнічна картина світу, національний образ світу, ментальність ідентичність та поведінкова культура українського народу.

Упродовж 2001–2010 рр. співробітники групи отримали наступні наукові результати:

- розроблено науково обґрунтовану концепцію походження, становлення і розвитку українського народу;
- на основі емпіричного дослідження з'ясовано специфічні риси української ментальності, яка характеризується високою толерантністю міжособистісних та міжнаціональних відносин, миролюбністю, працьовитістю, доброзичливістю, свободолюбністю, рефлексивністю, поміркованістю, і недемонстративною релігійністю, музичальністю тощо;
- на основі порівняльного дослідження емпірично виявлено характерні риси української й російської ментальності та ментальну специфіку представників східної і західної української діаспори;
- оцінено внесок Києво-Печерської лаври в духовне життя українського народу XVII–XVIII ст. та інших європейських народів, роль Печерської обителі в націєтворчих процесах зазначеного періоду;
- створено науково обґрунтовану концепцію українського націєтворення та вперше було визначено основні етапи і перспективи українського націєтворення;
- розроблено теоретико-методологічні засади дослідження культурогенезу й культуротворення на українських землях та комплексного вивчення українського народного вбрання;
- вперше виділено базові цінності українців (базовий ціннісний профіль сучасних українців є таким: Доброзичення (4,62); Універсалізм (4,58); Самовияв (4,53); Традиційність (4,49); Безпека (4,43); Майстерність (4,37); Рівноправ'я (4,33); Автономія (4,21); Гармонія (4,06); Конформізм (3,88);
- проаналізовано можливості української образотворчої спадщини як системоутворюю-

ючого духовно-світоглядного чинника в системі національного виховання та українське образотворче мистецтво як засіб національного виховання особистості;

- проаналізовано різні форми спільнотного згуртування українців, доведено, що для українського народу характерним є «серединний» тип спільнотного згуртування, який розташований між двома полюсами – західним індивідуалізмом та східним колективізмом, цей специфічний феномен можна назвати «індивідуалізованою спільнотністю», і саме на ньому базується нинішній український солідаризм;
- розроблено новий концептуальний підхід до вивчення поведінкової культури українського народу (при якому потрібно вивчити складну архітектоніку дій, вчинків і діянь українського народу як колективного суб'єкта історії);
- доведено, що концептуальна модель поведінкової культури українців складається з кількох компонентів: а) когнітивно-інформаційного, б) емоційно-почуттєвого, в) потребово-мотиваційного, г) нормативно-звичаєвого, ґ) ціннісно-смыслового, д) регулятивно-вольового, е) продуктивно-результативного тощо.

Ще одна наукова група Центру українознавства була створена у 2002 р. (керівники групи канд. істор. наук Пасько І. В. та канд. істор. наук Кобченко К. А.). У межах дослідницьких тем (ТЗ НДР № 2000БФ–0–10 та № 06БФ–034–01) співробітники групи вивчали здобутки української спільноти у контексті світового культурно-наукового поступу. З цією метою було поставлено завдання розглянути минуле українства у кількох його виявах: соціокультурні, етнічні та державотворчі процеси в минулому України; науково-освітній поступ українства в європейському контексті; ґендерно-історичні процеси розвитку українства; участь жіноцтва в освітньо-науковому поступі в Україні; культурні впливи та взаємодія українського світу з іншими народами та культурами (проект «Український Петербург»).

Основні результати роботи цієї групи над дослідницькою темою наступні: досліджено маловідомі сторінки науково-освітньої історії України, зокрема, соціальний напрям медицини м. Києва – напрям досліджень, який знайшов широке висвітлення у зарубіжній історіографії, але практично був недосліджений в

Україні; доведено, що медична допомога має важливе значення не тільки у власне медичному сенсі, але і для розуміння інших складових історичного процесу, таких як соціальна, демографічна, соціокультурна тощо.

Співробітниками групи за участі колег з Центру українознавства, інших науковців підготовлено статті до енциклопедичного довідника «Український Петербург», в якому міститься понад 2 тис. біографічних та тематичних статей, присвячених життєдіяльності українців у Санкт-Петербурзі упродовж 300 років (з 1703 р. до сьогодні); науковий апарат статей складають бібліографічні дані та ілюстративні матеріали.

Науково-дослідний напрям «Освітні аспекти самозбереження та розвитку українства» (керівник к. філол. н. Сорочук Л. В.) досліджує проблеми освіти українського зарубіжжя.

В процесі розробки науково-дослідної теми було здійснено порівняльний аналіз українського шкільництва в країнах західного світу й державах, що утворились на пострадянському просторі.

Враховуючи нагальні проблеми освітян українського зарубіжжя співробітники групи за участю інших членів Центру українознавства розробили концептуальне бачення української освіти за кордоном з використанням комплексного підходу до методичного забезпечення навчального процесу в межах недільної (суботньої) школи.

З цією метою співробітники групи продовжили розробку та впровадження концепції розвитку освіти українського зарубіжжя і на цій основі підготували та опублікували навчальну програму з курсу «Український світ» для вчителів недільних шкіл українського зарубіжжя (вікова категорія дітей від 7 до 17 років). Запропоновано нову методіку вивчення української абетки на основі порівняння мов мешканців країни проживання та етнічних українців через культурну їх взаємодію.

Підготовлено методичні розробки уроків з вивчення українського алфавіту для вчителів українського зарубіжжя, а також малювальний зошит «Український світ» для учнів недільних шкіл.

Теоретичні напрацювання науковців знайшли свій вияв у практичній площині, а саме: наданні науково-методичної допомоги освітянам, в м. Сілламає (Естонія) та м. Петропавловськ-Камчатський (Росія), забезпеченні необхідною навчальною літературою українських освітніх закладів зарубіжжя тощо.

Одним із напрямків роботи Центру українознавства стало проведення навчально-методичних семінарів для освітян та представників українських громад за межами України з метою підвищення науково-методичного рівня викладання українознавчих предметів у навчальних закладах українського зарубіжжя.

Історія розвитку Центру українознавства свідчить про позитивну динаміку його поступу. На час створення Центру у ньому працювало 17 штатних співробітників (з них 16 кандидатів наук). У різні роки до роботи в Центрі українознавства з метою наукового дослідження різноманітних українознавчих проблем долучалися або були членами колективу провідні вчені: академік АПН України Л. І. Мацько, член-кор. НАН України В. Д. Баран, доктори історичних наук В. К. Борисенко, І. В. Верба, Б. М. Гончар, Л. Л. Зінченко, Л. Г. Мельник, С. П. Сегеда, Н. О. Щербак, доктор філософських наук В. С. Крисаченко, доктор біологічних наук

О. Я. Пилипчук, доктор філологічних наук Н. М. Сидоренко та ін.

Нині в Центрі працює 18 співробітників – 3 доктори наук і 12 кандидатів наук.

З погляду сьогодення є підстави стверджувати, що за 10 років науковці Центру не тільки зберегли кращі традиції, що склалися з часу заснування українознавчої науки в Київському університеті, але і наповнили українознавство як науку та навчальну дисципліну новими ідеями, висновками та рекомендаціями, котрі стали вагомим внеском в українську соціогуманітаристику.

1. *Кучма Л.* Привітання Президента з нагоди 5-ї річниці Інституту / Леонід Кучма // Науково-дослідний Інститут українознавства. Довідник до 10-річчя діяльності. – К., 2002. 2. Науково-дослідний Інститут українознавства. Довідник до 10-річчя діяльності. К., 2002. 3. Українознавство: Навч. посіб. для студентів вищ. навч. закл. / За ред. М. І. Обушного. – К.: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2008.